

УДК 376. 011.3 - 051

Н.М. Басалюк

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті описано результати впровадження традиційних та інноваційних форм у науково-методичну роботу вчителів-дефектологів.

Ключові слова: науково-методична робота, методичне об'єднання, підвищення фахової компетентності, вчитель-дефектолог, інноваційні форми роботи.

В статті описано результати впровадження традиційних та інноваційних форм в науково-методичну роботу учителів-дефектологів.

Ключевые слова: научно-методическая работа, методическое объединение, повышение профессиональной компетентности, учитель-дефектолог, инновационные формы работы.

У нових соціально-економічних умовах розвитку освіти України необхідна мобільна система управління науково-методичною роботою з педагогічними кадрами, система теоретично обґрунтована, здатна вчасно реагувати на інноваційний пошук, стимулювати та впроваджувати інновації.

Організація системи науково-методичної роботи базується на таких принципах: провідна роль самостійності; проблемно-пошукова організація та зміст; індивідуалізація; увага та повага до особистості, її професії; мотивація та розвиток творчого потенціалу особистості.

Для вчителів-дефектологів, навчання яких упродовж всього життя є цілком зрозумілою необхідністю, науково-методична робота виступає потужним стимулом і фактором професійного та духовного оновлення, дає змогу їм бути у постійному творчому пошуку, стані відкритості та спрямованості у майбутнє.

Науково-методична робота має свої особливості, зокрема, вона зорієнтована на ринок освітніх послуг та створює конкурентне освітнє середовище.

Окремі аспекти формування професійної готовності вчителя-дефектолога розкриваються у ряді досліджень, виконаних у наступних напрямках: гуманістичний напрямок професійної діяльності вчителя-дефектолога (Р.О. Агавелян, Н.Ф. Засенко, Н.М. Назарова, Т.В. Сак, Н.А. Строгова), професійно-особистісна готовність (А.Д. Гонєєв,

І.Г. Єременко, Г.М. Коберник, С.П. Миронова), формування професійних навичок (М. Гжеожевська, М.З. Кот, О.А. Козирева, В.О. Липа), удосконалення змісту професійної підготовки вчителів-дефектологів (І.П. Подласий, В.М. Синьов), підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів у галузі спеціальної освіти та корекційно-розвивального навчання (С.І. Змеєв, С.П. Миронова, Ю.В. Пінчук, Є.С. Тушева, М.К. Шеремет, І.М. Яковлева).

Метою дослідження загалом і статті, зокрема, є результати впровадження традиційних та інноваційних форм організації науково-методичної роботи з корекційними педагогами.

У процесі експерименту здійснювалося підвищення наукового рівня вчителя-дефектолога, його підготовка до засвоєння змісту нових програм і технологій їх реалізації, постійне ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання, вивчення і впровадження у шкільну практику передового педагогічного досвіду, творче виконання перевірених рекомендацій, збагачення новими, прогресивними й досконалими методами і засобами навчання, вдосконалення навичок самоосвітньої роботи вчителя-дефектолога, надання йому кваліфікованої допомоги з теоретичної та практичної діяльності.

У процесі експерименту науково-методична робота забезпечувала підтримку належного професійного рівня кожного з педагогів і колективу в цілому, формувала високу загальну і професійну культуру вчителя-дефектолога, його готовність до творчості, вироблення власного індивідуального стилю педагогічної діяльності, прийняття нестандартних рішень, уміння співпрацювати з учнями, батьками, колегами.

Методична робота у сучасній спеціальній школі передбачала такі основні напрями:

1) поглиблення філософсько-педагогічних знань, спрямованих на відродження й розвиток національної освіти в Україні, вивчення відповідних державних нормативних документів, педагогічної теорії та методики навчання й виховання, психології, етики, естетики, поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета і методики його викладання з урахуванням вимог Закону "Про мови" в Україні;

2) вивчення діалектики і принципів розвитку української національної школи; збагачення педагогічних кадрів надбаннями української педагогіки, науки, культури; вивчення теорії та досягнень науки з питань викладання предметів, володіння сучасними науковими методами; глибоке вивчення й практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх особливостей і виконання з позиції формування національної школи;

3) випереджувальний розгляд питань спеціальної методики вивчення стандартів корекційної освіти із проведенням відкритих

уроків, використанням наочних посібників, дидактичних матеріалів; і встановлення міжпредметних взаємозв'язків;

4) засвоєння і практичне застосування теоретичних положень спеціальної дидактики, методики та принципів активізації навчальної діяльності розумово відсталих учнів і методики корекційної роботи з ними у процесі навчання;

5) систематичне інформування про нові методичні рекомендації у галузі корекційної педагогіки, публікації щодо змісту й методики навчально-корекційної і корекційно-виховної роботи, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів;

Основними завданнями експериментальної роботи було: реалізувати завдання, які випливають із Закону "Про освіту"; вивчення і реалізація положень нормативно-правових документів; створення умов для постійного підвищення освітнього, професійного та культурного рівня вчителя-дефектолога; організація експериментальної діяльності з предметів; оволодіння новим змістом технологій і наукових методів викладання предметів; вивчення і аналіз стану викладання предметів; узагальнення досвіду вчителів-дефектологів та втілення його в практику; проведення огляду кабінетів, конкурсів професійної майстерності, підготовка матеріалів на педагогічну виставку; організація відвідування уроків із наступним їхнім аналізом і самоаналізом; організація тижнів професійної майстерності корекційних педагогів із метою ознайомлення з новими методичними розробками та результатом застосування інноваційних технологій; проведення звітів про самоосвіту вчителів-дефектологів та їхню роботу на курсах підвищення кваліфікації; інформування педагогів про нові книги, методичні рекомендації, статті у фахових виданнях; про зміст та методику навчально-виховної роботи з певного предмета.

Виходячи із виділених особливостей та принципів діяльності спеціальних шкіл, з урахуванням аналізу науково-теоретичної та спеціальної літератури, а також результатів отриманих у дослідженні була розроблена модель науково-методичної роботи школи: (див.рис.1.)

Рис. 1. Модель науково-методичної роботи школи

Нами розроблено системний підхід до підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів у спеціальній школі, який мав на меті удосконалення всіх елементів системи науково-методичної роботи у сучасній спеціальній школі:

- Формування індивідуальної, авторської високоефективної системи педагогічної діяльності вчителя-дефектолога: збагачення знань корекційних педагогів (предметних, методичних, дидактичних, психологічних та ін.); розвиток світогляду, ціннісних орієнтацій, переконань, що відповідають завданням відновлення навчального закладу; розвиток мотивів творчої діяльності (потреба у новизні, у творчому характері праці); розвиток стійких моральних якостей особистості (доброта, чуйність, порядність, принциповість, терпимість, педагогічний такт та ін.); розвиток досконалого стилю педагогічного мислення; розвиток педагогічної техніки, виконавчої майстерності, артистизму; розвиток умінь емоційно-вольової саморегуляції.

- Формування цілісного педагогічного колективу: консолідація, згуртованість педагогічного колективу як колективу односторонців; вироблення єдиного педагогічного кредо, позицій, загальних цінностей, традицій; організація діагностики та самодіагностики реальних навчальних можливостей, потреб і запитів вчителів-дефектологів; експертна оцінка авторських варіантів корекційних програм, навчальних планів, підручників, посібників, засобів навчання та виховання, створених у педагогічному колективі; контроль та аналіз навчально-виховного процесу та його результатів – якості знань, умінь та навичок; виявлення, узагальнення, поширення внутрішкільного педагогічного досвіду, обмін цінними методичними знахідками; стимулювання групової творчості й ініціативи членів педагогічного колективу; залучення педагогічного колективу до науково-дослідної, дослідно-експериментальної роботи, до цілеспрямованого створення нового досвіду своєї школи.

- Забезпечення зв'язків шкіл як системи з більш широкими можливостями, педагогічною наукою, досвідом вчителів-дефектологів інших навчальних закладів: творче осмислення соціального замовлення, нових нормативних актів та документів, доведення їхнього змісту до свідомості кожного педагога; упровадження досягнень передового та новаторського педагогічного досвіду, профілактика типових для всіх шкіл утруднень і недоліків у педагогічній діяльності; впровадження і використання досягнень корекційної педагогіки та спеціальної психології.

Одним із завдань нашого експерименту у сучасній спеціальній школі була активізація творчих здібностей вчителів-дефектологів. Динамізм навчально-виховного процесу вимагав від педагога пошуку оптимального рішення в умінні постійно вдосконалювати свою майстерність через різні форми науково-методичної роботи. Про це свідчить розроблена нами

модель структури підвищення професійної майстерності вчителя-дефектолога спеціальної загальноосвітньої школи: (див рис 2.).

Рис. 2. Модель структури підвищення професійної майстерності вчителів-дефектологів.

Складність завдань науково-методичної роботи у сучасних школах, різнобічний характер її змісту, а також конкретні особливості того чи іншого навчального закладу передбачають постійне збагачення та підвищення ефективності індивідуальних, колективних та нетрадиційних форм методичної роботи. У спеціальних школах сформувалась певна система методичної роботи вчителів-дефектологів: (див. рис. 3).

Рис 3. Система методичної роботи вчителів-дефектологів.

У проведенні методичної роботи застосовувались різноманітні види індивідуальної роботи з педагогами, спрямовані на їх практичну підготовку. Насамперед це допомога вчителям-дефектологам у

підготовці до проведення навчальних занять, позакласних заходів, планування роботи, оформлення шкільної документації. Індивідуальні форми методичної роботи відрізнялися від групових і охоплювали наставництво, стажування, консультування, дистанційне навчання, відвідування уроків та позакласних заходів, самоосвіта.

Значну частину своїх функцій працівники методкабінету, адміністрація шкіл реалізувала через спілкування з учителями. **Ділове спілкування** – одна з важливих складових методичної майстерності. Ділове спілкування методиста

з вчителями-дефектологами відбувалося здебільшого у формі бесід, семінарів, нарад та виступів, наприклад: "Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес", "Використання інтерактивних технологій у спеціальній школі".

Бесіда є однією з основних форм ділового спілкування. Вона мала різне призначення: виявлення та погодження позицій, незадоволенням діями працівника, обговорення результатів контролю, зокрема: "Перевірка й оцінювання знань, умінь і навичок учнів спеціальної школи", "Інноваційні технології навчання та виховання дітей з вадами розумового розвитку".

Доповідь – це оформлений письмово, але призначений для усного повідомлення виклад сутності проблеми обговорення. Першим кроком у підготовці доповіді було визначення її мети. Метою виступу було інформування, переконання чи спонукання слухачів. Мету конкретизували залежно від ситуації, вона була основою для підготовки виступу, формулювання ідей та головних тез промови. Зокрема, вчителі готували доповіді до таких тем: "Можливості поєднання фронтальної й індивідуальної корекційної роботи з учнями на уроці", "Оптимізація працездатності учнів на уроках".

Панорамне заняття – це різновид творчого звіту вчителя, який використовувався для поширення педагогічного досвіду. На панорамному занятті пропонувалися знахідки педагога; учитель демонстрував фрагменти занять або уроки повністю, зокрема: "Корекційна спрямованість частково-пошукових дидактичних методів у роботі з старшокласниками". "Корекційні можливості новітніх навчальних технологій".

Реферат є однією з форм письмового подання результатів індивідуальної роботи вчителя-дефектолога над обраною науково-методичною темою. Найчастіше реферат готували за результатами опрацювання літературних джерел із проблеми дослідження. У даному випадку він містив стислий виклад змісту одного чи кількох літературних джерел, основні фактичні відомості та висновки, перелік необхідних для ознайомлення у подальшій роботі публікацій, а також висновки щодо практичного використання положень авторів. Наприклад, "Засоби активізації розумових здібностей учнів на уроках", "Проблемні методи навчання як засіб корекції мислення учнів".

Аукціон – це форма творчого "продажу"/"купівлі" певних ідей, думок, винаходів. Його метою є – пошук ефективних форм, творчого підходу до розв'язання проблем навчально-виховного процесу, підтримка новаторства, винахідництва. Метою аукціону знань була активізація засвоєння певних понять з даної теми, проблеми конкретного предмету, зацікавлення до пошукової роботи. На методичному аукціоні – "продаються" і "купаються" творчі ідеї, досвід роботи з певної теми, методичні розробки уроків, інновації з певних проблем.

Випробувані традиційні форми навчання, підвищення кваліфікації та формування готовності вчителя-дефектолога до інноваційної діяльності є ефективними, за умов чітко розробленого алгоритму організації та проведення конкретної форми навчання; спланованих педагогічних методів та прийомів; передбачення їх оптимального добору, взаємодії, передбаченого стилю і манери поведінки, вміння професійно користуватися широким спектром інтерактивних методів та прийомів.

Результати нашого експерименту свідчать, що постійне заняття самоосвітою, пошуково-дослідницька й експериментальна робота, збагачення знаннями педагогічної спадщини, як вітчизняної, так і зарубіжної, розвиток здатності до глибокого оцінювання та самооцінювання праці, вільне володіння сучасними методами та прийомами навчально-виховної роботи, ефективно покращують навчально-корекційну роботу у спеціальному закладі.

Список використаних джерел

1. Волканова В.В. Організація методичної роботи. – К.: Шкільний світ, 2010. – 128 с.
2. Жерносек І.П. Організація науково-методичної роботи в школі. – Х.: Основа: "Тріада +", 2007. – 128 с.
3. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. – 304 с.
4. Яковлева И.М. Формирование профессиональной компетентности учителя-олигофренопедагога в системе непрерывного педагогического образования: автореф. дис. докт. пед. наук. – М.: Институт специальной педагогики, 2010. – 45 с.

The article describes the results of traditional and innovative forms of scientific and technical work of teaching staff.

Keywords: scientific and methodical work, methodical association, increase professional competence, therapist or teacher, innovative forms of work.

Отримано 29.9.2011